

vexilologie

129

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

vexilologie

129

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

Jaroslav Martykán

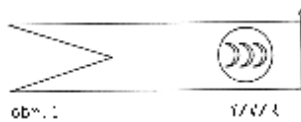
HISTORIE OSMANSKÝCH NÁMOŘNÍCH VLAJEK

PRVNÍ PRAPORY NA OSMANSKÝCH LODÍCH

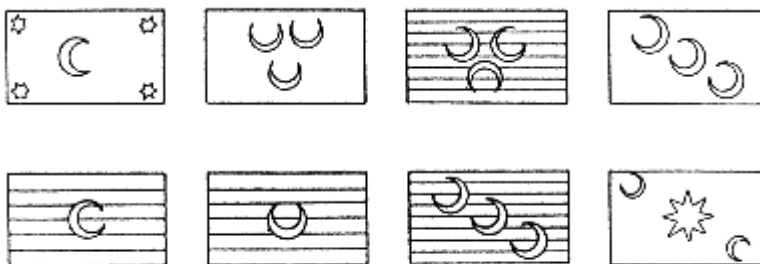
Poprvé překročili Osmanci Dardanely a okupovali Trákií za sultána Orhana r. 1354. Dosáhnout takového cíle samozřejmě vyžadovalo mít mnohem dokonalejší loďstvo než v době, kdy byla osmanská nadvláda omezena na anatolské vnitrozemí. Turecký historik Fevzi Kurtoğlu se domnívá, že první vlajka vztyčená na osmanských lodích byla červená s vodorovně položeným půlměsícem (1). I když byl takový symbol doložen až na konci 15. století (Caoursinova rytina), známý Katalánský atlas prokazuje, že červené prapory i symbol půlměsíce na nich byly již v době jeho vzniku (1375) známy ve středomořské oblasti a nic tedy nebrání předpokládat s Kurtoğludem, že v této podobě (tj. s ležícím půlměsícem) byla vlajka používána od samého počátku.

V průběhu 14. a 15. století se Osmanská říše stala územně rozsáhlým státem a nové, větší a moderněji vyzbrojené loďstvo (do té doby převážně složené z galér) se stalo nezbytností. Když roku 1518 známý korsár Hayrettin Barbaros uznal sultánovu suverenitu, stal se jeho admirálem a postavil mu mohutnou flotilu. A byla to Hayrettinova reforma osmanských námořních sil v r. 1518, která položila základ osmanským námořním vlajkám. Poprvé byly zavedeny dvě hodnostní vlajky - *sultánova námořní vlajka (obr. 1)*, sestávající z červeného listu se zeleným oválem, uvnitř něhož jsou zlatě vyšity tři půlměsíce, a *vlajka velitele eskadry* (se dvěma půlměsíci). Jejich existence je doložena rytinou z r. 1520, která je dnes vystavena v pařížské Národní knihovně. Zobrazuje dvě osmanské galéry v istanbulském přístavu, které mají navíc na zádi vlajku s ležícím půlměsícem (2).

Francouzský znalec osmanského prostředí Claude Ferrére konstatuje ve své knize "Dějiny francouzského námořnictva" (3), že po přijetí sultánovy námořní vlajky se začaly obdobné symboly používat na všech tureckých lodích (**obr. 2**). Převažovaly mezi nimi vlajky se třemi půlměsíci, ale oblíbené byly i kombinace půlměsíce s hvězdami. Protože tyto vlajky byly vztyčovány na hlavním žerdi na zádi tureckých galér, nad kapitánským můstkem, soudí Ferrére, že se jednalo o *vlajky kapitánů*. Z "Knihy o námořnictvu" (Kitabiübahriye) z r. 1524, kterou napsal světoznámý admirál Piri Reis, víme, že

převažující barva těchto vlajek byla červená. Konkrétní představu o jejich podobě může

obr. 2

dát i obraz italského malíře Andrey Vicentina "Bitva u Lepanta 1571". Na každé turecké lodi jsou tu vyvěšeny vlajky s jedním, dvěma nebo třemi půlměsíci (kapitánů lodí), zatímco pašovská vlajka se zůlfikarem na hlavním stěžni signalizuje přítomnost vysokého úředníka dvora či velitele na palubě. I při použití na lodích si tedy symbol paši zachoval svou podobu. Nejvýznamnější námořní velitelé dosahovali hodnosti admirála (reise), jejich vlajka však zůstávala stejná jako vlajka paši.

Je přirozené, že složité vyšívané prapory hodnostářů dvora či pašů nemohly být zpravidla jednoduše přeneseny na stěžně lodí, a proto se vytvářely symboly jednodušší, zřetelnější a jednoznačněji identifikující zemi jejich uživatelů. A tak zatímco prapory hodnostářů pozemního vojska vycházely v 16. a 17. století z turecko-muslimských bojových tradic (citáty z koránu) i místního výtvarného projevu (výšivky arabských vzorů, astrálních a rostlinných motivů), na moři se symbolika tureckých lodí i jejich velitelů musela přizpůsobovat mezinárodně vžitým zvyklostem.

OSMANSKÉ NÁMOŘNÍ VLAJKY V ZAHRANIČNÍCH VEXILOLOGICKÝCH DÍLECH

Mezinárodní souvislosti námořní dopravy vedly jednak k zavádění vlajek, které byly běžné na Západě, jednak k tomu, že osmanské námořní vlajky se začaly objevovat v zahraničních pramenech. Dokladem prvního je informace účastníka osmanského tažení proti Krétě r. 1656 a kronikáře osmanského loďstva Kátiba Çelebiho (4), že v té době již existoval vedle vlajky další symbol velitele lodí - *plamen*, resp. *vojplamen*. I když ho autor přímo nepopisuje, z vyobrazení jedné z Çelebiho lodí víme, že byl červený se zlatě vyšitým půlměsícem. Plamenu byl potom v námořnictvu přikládán patrně velký význam, protože byl vedle vlajky sultána v tzv. islámském období (1730-1793) jediným symbolem, který nepřijal zelenou barvu.

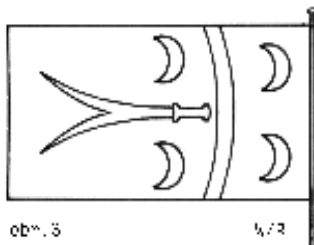
Důkazem druhého následku mezinárodních souvislostí - tj. výskytu tureckých vlajek v zahraniční literatuře, pojednávající nejen o námořní plavbě - je tzv. "Atlas Novus" z r. 1712 (5), který zobrazuje dokonce deset tureckých vlajek. Z hodnostních vlajek v námořnictvu je to *vlajka pádišáha (sultána)* a *vlajka paši*. Zatímco první zobrazuje na červeném listu bílý kruh se třemi zlatě vyšitými půlměsíci a má jen jednu chybu (bílý kruh má být zelený), pašova vlajka již má chyb víc. Je totiž modrá s bílým mečem, přes nějž je opět bílý kruh se třemi půlměsíci. Ve skutečnosti nemá být modrá, ale zelená, podoba

meče (zülfikaru) není správná a rovněž bílý kruh s půlměsící je tu navíc. *Vlajka plachetnic (galeón)* uvádí prázdný červený list. Tento symbol, vyvěšovaný na zádi lodí, tj. tam, kde se dnes vztyčuje státní vlajka, zavedl za vlády sultána Ahmeda III. (1703-1730) jeho vezír Nevşehirli İbrahim paša. I když má několik chyb, je toto dílo důležité alespoň pro datování jiných pramenů, jak uvidíme později. Je jenom škoda, že chyby z toho atlasu jsou od té doby opakovány v mnoha evropských publikacích, pojednávajících o vlajkách. V pražském Vojenském muzeu je například publikace "L'art de batir des Vaisseaux et d'en perfectionner la construction .." z roku 1719 (6), opakující stejné turecké vlajky jako "Atlas Novus", vydaný o 7 let dříve. Bohužel stejné vlajky pak můžeme najít v rukopisu, vzniklém mezi roky 1801-1817, i když mezitím došlo v osmanských vlajkách k mnoha změnám. Nejsm si proto jist, zda se při studiu tureckých vlajek můžeme dostatečně opřít o evropské prameny.

Hodnověrnější jsou proto místní turecké zdroje, i kdyby mělo jít např. jenom o obrazy. Obraz bitvy u mysu Lori r. 1738, která byla součástí rusko-turecké války, např. dokumentuje, že na hlavním stěžni lodí, jejichž velitelé byli v hodnosti paši, vlál tzv. *hümayun* - červený list s mírně zaobleným svislým pruhem, který dělí pole na dvě části. U žerdi nese různé počty půlměsíců, ve vlající části totéž spolu se zülfikarem (**obr. 3**). Jiní hodnostáři již místo červeného listu používají půlený - zelený nad červeným.

Nástupem sultána Mahmúda I. (1730-1754) se začalo tzv. islámské období turecké vexilologie. Je charakteristické vytlačováním červené barvy z vlajek i praporů. V paláci

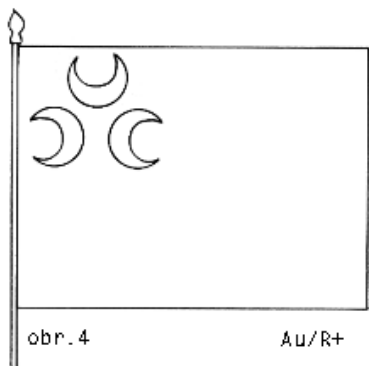
Topkapı je důkaz, jak tento proces postupoval - z obrazu bitvy u Kilburnu r. 1787 vyplývá, že těsně před nástupem Selima III. byly jak hodnostní, tak záďové vlajky zelené barvy (s již zmiňovanou výjimkou panovníkovy vlajky a poprvé doloženého plamence). Z obrazu je zřejmé, že na hlavním stěžni plavidla *velícího kapitána* vlála zelená vlajka s bílým půlměsícem. Z jiných zdrojů víme, že na stěžni lodi *admirála* osmanského loďstva Bekira paši vlála v té době zelená vlajka se zülfikarem. Vyobrazení *galér* v istanbulském přístavu, datované r. 1790, dokládá použití symbolu kotvy na zeleném listu na stěžni většiny lodí (o jakou vlajku jde, si povíme později), zatímco loď *kapitána-paši* (dříve admirála) je označena stále ještě zelenou vlajkou s bílým zülfikarem a navíc červeným plamencem. Vítězství zelené barvy bylo evidentní!

VLAJKY OSMANSKÉ FLOTILY PO REFORMĚ NIZAM-I CEDID V R. 1793

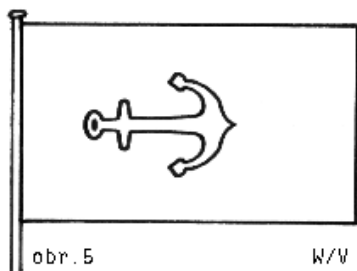
Po porážce v rusko-turecké válce 1787-1792 provedl sultán Selim III. v rámci reformy Nizam-i Cedid i pokus reorganizovat neúspěšné ozbrojené síly. Zatímco v pozemní armádě musela být reforma kvůli odporu janičárských sborů zpomalena, v námořnictvu uspěla. V osmanských loděnicích se začala stavět moderní bojová plavidla, něco na způsob námořních odvodů bylo zavedeno v egejských provinciích říše. O úspěch reformy v námořnictvu se zasloužil především admirál Küçük Hüseyin paša, který po 12 let námořnictvu velel. Jeho reforma se dotkla i symbolů osmanského loďstva - obnovila používání tradiční červené barvy a zavedla symbol osmicípé hvězdy, vyjadřující jednotu všech oblastí Osmanské říše.

V době velení Hüseyina paši válečnému námořnictvu vzniklo i vynikající osmanské vexilologické dílo - tzv. album Halise Efendiho (7). Ke vzniku tohoto ručně malovaného

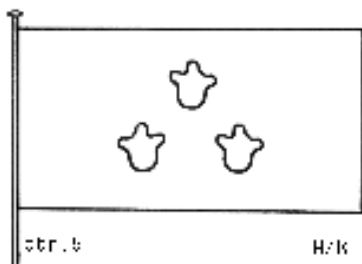
alba vlajek, datovaného mezi roky 1800-1807, dal paša patrně sám impuls a hotové dílo daroval sultánovi. Kromě nových vlajek, zavedených reformou, informuje album i o starších vlajkách osmanského loďstva a může tak sloužit ke konfrontaci s jinými zdroji. Pokud jde o vlajky válečného loďstva - o symbolech obchodního loďstva jsme již ve *Vexilologii* (8) psali - jsou jim v atlase věnovány čtyři vlajkové tabule, z toho dvě se zabývají minulostí. Vlajky na galeónách v tzv. prvním období se téměř shodují s vlajkami uvedenými v knize "Atlas Novus" a lze je tedy datovat na začátek 18. století. Z hodnotných vlajek

v námořnictvu specifikuje v tomto období vlajku *velícího kapitána* (**obr. 4**) - na višňovém

podkladu v horním rohu zlatou nití vyšité tři půlměsíce, odpovídající i jedné z variant vlajek kapitánů na Vicentinově obrazu bitvy u Lepanta z r. 1571. I když vlajky tzv. druhého období jsou v atlase uvedeny v modré barvě, všeobecně mínění tureckých historiků má za to, že původní barva byla zelená, ale časem vybledla, oxidovala nebo došlo k jiné chemické reakci. Za tohoto předpokladu by zde pak byly vyobrazeny vlajky z konce tzv. islámského období, těsně před reformou

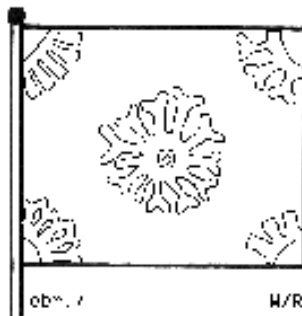
Hüseyina paši. Kromě vlajek admirála (zde již nově jako vlajka kapitána-paši) a velícího kapitána je zde vysvětlena zelená vlajka s bílou kotvou (**obr. 5**), známá nám již z obrazu

istanbulskeho přístavu z r. 1790, a to jako *vlajka majitele lodi* (tj. státu v případě válečných lodí). Poprvé zde nalézáme *vlajku pomocných plavidel* (na zeleném listu rozevřené nůžky). Stejně vlajky zobrazuje tabule se symboly, vyvěšovanými na galeónách ve třetím období, tj. po reformě Nizam-i Cedid. Jenom barva listu je červená a symboly byly nahrazeny (s výjimkou vlajky kapitána-paši) novými. Na vlajce velícího kapitána byl půlměsíc nahrazen lukem a

šípem, na vlajce majitele lodi kotva dělem a na vlajce pomocných plavidel (**obr. 6**) nůžky nahradily tři okrouhlé hliněné pokladničky (vše bílé na červeném listu).

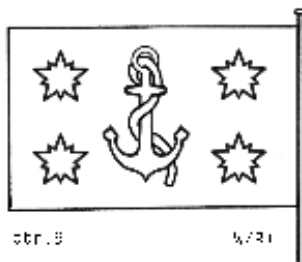
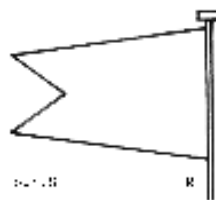
Poslední tabule je věnována vlajkám s půlměsícem a hvězdou, jak je výslovně pojmenována. Symboly půlměsíce a hvězdy jsou poprvé vyňaty ze symboliky jednotlivých hodnostářů či velitelů a získávají charakter symbolů výhradně říšských, státních. Patrně nahradily dosud používaný *hümayun* jako symbol sultánova pověření. Dokonce i Selim III. se odklání od tradičního sultánského symbolu z r. 1518 a zřizuje si nový symbol - červený list s bílou tužrou. Osmanská vlajka na lodi kapitána-paši nesla na červeném listu tři půlměsíce a osmicípou hvězdu, zatímco *zářová vlajka* ostatních plavidel byla dvojího druhu - prázdný list (původně červený, později zelený a nyní opět červený) zůstal po reformě Nizam-i Cedid vyhrazen lodím z Turecka, zatímco lodí z obsazených bejlíků používaly druhou variantu. Tou byl červený list s bílým půlměsícem a osmicípou hvězdou. Tato vlajka, která později získá charakter turecké národní vlajky, je zajímavá i tím, že v podobě guidonu, vztyčovaného na ráhne prostředního stěžně, označovala loď *velitele bojového útvaru lodí*.

Halisovo album je první kompletní osmanskou prací o vlajkách používaných v osmanském loďstvu, po které pak následovaly další původní vlajkové tabule, jež se od té doby stávají hodnověrným podkladem pro sledování vývoje vlajek v osmanském námořnictvu. Např. vlajková tabule z r. 1857 dokládá nejen zavedení dvou typů vlajky pro sultána (úřední se slunečním motivem - **obr.7**, a osobní s tužrou), ale i nově osmanskou vlajku, vztyčovanou *na lodi námořního kapitána* - červený list s bílým půlměsícem a osmicípou hvězdou.

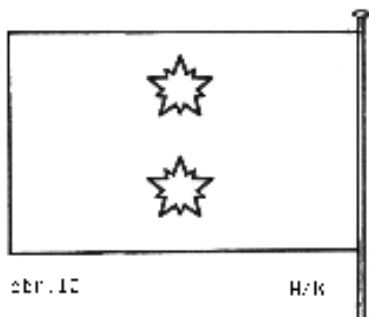
TURECKÉ NÁMOŘNÍ VLAJKY PO PŘIJETÍ ÚSTAVY V R. 1876

Stav po přijetí první ústavy osmanského státu, který panoval v jeho námořních symbolech, zachycuje publikace Námořní inspekce z r. 1904, známá jako Mezinárodní sešit signálů (9). Kromě toho, že poprvé označuje známou vlajku s půlměsícem a pěticípou hvězdou jako národní vlajku Osmanské říše, uvádí i některé změny v symbolech hodnostářů válečného loďstva a dalších služeb. *Vlajky sultánovy* (úřední, osobní a guidon, vztyčovaný v noci místo vlajky osobní) jsou vyvedeny v tzv. višňově červené barvě a nesou charakteristický ovál ze slunečních paprsků, emblém vyhrazený sultánovi. Z hodnostních vlajek jsou nově zavedeny *vlajky komodora* 1. a 2. třídy (**obr. 8**), zatímco vlajky kapitánů, existující patrně od r. 1518, byly naopak zrušeny a nahrazeny

velitelským fábořem. Rovněž tak zmizela vlajka pomocných plavidel, nově však v této publikaci vidíme vlajky vyhrazené plavidlům *celní služby a poštovní služby*.

Roku 1908 dosáhly "mladoturecké" kruhy velkého politického úspěchu a konstituční zřízení (první ústava byla zrušena r. 1877 během další rusko-turecké vlajky) bylo v zemi obnoveno. Po přijetí druhé ústavy došlo v návaznosti na rozhodnutí Námořní inspekce z r. 1912 (10) ke změnám ve vlajkách hodnostářů válečného loďstva. Pokud jde o *vlajky sultána*, jejich počet byl omezen na jednu, nově však byla zavedena vlajka pro následníka trůnu a další pro ostatní příslušníky vládnoucí dynastie. Zcela v duchu západních tradic byla zřízena kompletní symbolika nejvyšších velitelů. Sultánovi jako *nejvyššímu veliteli ozbrojených sil* patří višňově-červená vlajka s bílou kotvou a čtyřmi hvězdami (**obr. 9**), svou vlajku má i *ministr námořnictva* a poprvé se objevují i *admirálské vlajky*, tak důvěrně známé z jiných podobných publikací. Jsou to vlajky paši - kontradmirála, paši - viceadmirála (**obr. 10**), paši - admirála a paši - velkoadmirála. Jedinou velitelskou vlajkou je trojúhelníková varianta státní vlajky, deklarovaná jako *vlajka staršího kapitána*.

V případě, že skupina lodí kotví na rejdě či v přístavu, resp. pluje na otevřeném moři,

pak tato vlajka vlaje na stožáru té z lodí, jejíž kapitán je nejdéle ve službě. Hodnostní i velitelská vlajka opakují barvy turecké státní vlajky a v podstatě zůstaly zachovány i v republikánské éře. Od r. 1936 má však jejich list čtvercový tvar a poněkud jiné uspořádání hvězd na admirálských vlajkách, které mohou v případě své přítomnosti na plavidle ve službě vztyčovat i generálové odpovídajícího postavení (11).

Použitá literatura:

- (1) F. Kurtoğlu, Türk Bayrağı ve ay yıldız, Türk Tarih Yayınları, Ankara 1938 (1978), s. 60.
- (2) tamtéž, s. 61.
- (3) C. Ferrère, Histoire de la Marine Française, Paris 1934.
- (4) K. Çelebi, Flandıra ve Bayrak, Tuhfetülkibar Fi-Esfarülbihar, Istanbul s.d.
- (5) J.B.Homann, Atlas Novus, Nürnberg 1712.
- (6) Witsen-van Eyk-Allard, L'art de batir des Vaisseaux et d'en perfectionner la construction..., II. díl, Amsterdam 1719
- (7) Bayrak albümü, Deniz Müzesi No: 3199
- (8) J. Martykán, Vlajka osmanského obchodního loďstva, *Vexilologie* č. 103, s. 1966.
- (9) Mehmet Salih Bey, Beyneldüvel İşaret Defteri, Bahriye Nezareti, Istanbul 1904
- (10) Devleti Aliyei Osmaniye sancakları ile düveli ecnebiye bandıralarını havi albüm, Bahriye Maatbası (1912)
- (11) 2994 - Bayrak Kanunu (Zákon o vlajce) z 29.5.1936

The author describes the history of Ottoman naval flags since their appearance in the 14th century till the ruin of the Ottoman Empire in 1924. The efforts of the former corsar and then Imperial Admiral Hayrettin Barbarossa to build up a new powerful Navy are mentioned. His naval reform is dated 1518 when naval rank flags were introduced for the first time. Those of sultan and captains are illustrated under Fig. 1 and 2. Other changes in naval flags are linked with the name of another important Ottoman Admiral - Kūçük Hüseyin Pasha in 1793. The use of traditional red colour (interrupted by so called "Islamic era" of the Ottoman vexillology between 1730-1793 when red colour was eradicted from Ottoman flags and banners and replaced by green one) was renewed and a new symbol of an eight-pointed star was introduced. The crescent and star were excluded off symbolism of the sole dignitaries or commanders and gained a character of exclusive Imperial, State symbols. New rank flags (those of commodores - Fig. 8) were introduced when the constitution in 1876 came into force. Following the adoption of the second constitution in 1908, the complete symbolism of the supreme maritime commanders were established. Under Fig. 9 and 10 the flag of the Commander-in-Chief of the Armed Forces and that of Pasha - Viceadmiral are illustrated. Generally, they survived to the Republican era, even when they have a square form and a slightly changed arrangement of stars since 1936.

Jaroslav Martykán

TURECKÉ POLITICKÉ STRANY A JEJICH SYMBOLY II. ČÁST

Když jsem v roce 1990 uzavíral pojednání o této problematice, ani jsem netušil, jakou budu mít pravdu ohledně očekávaného přeskupování politických sil v Turecku v 90. letech minulého století. To bylo v mimořádných parlamentních volbách 3.11.2002 završeno faktickým zhroucením politických stran vytvořených po návratu k parlamentní demokracii v r. 1983. V r. 1992 byl totiž přijat zákon umožňující obnovení činnosti politických stran zakázaných vojenským režimem, který se chopil moci v r. 1980. A také delší dobu platné zákonné opatření, které zakazuje poslancům jedné politické strany přecházet do druhé politické strany přímo, vznik velkého množství – často pitoreskních - stran ještě podporuje: nespokojení odpadlíci totiž založí novou politickou stranu, která se již se stranou, kterou si vyhlédli jako svůj cíl, spojit může.

V minulém přehledu byla takovou stranou např. Strana demokratického středu, založená r. 1990 přeběhlíky z Vlastenecké strany – dne 14.9.1991 se spojila s jejím hlavním oponentem, Stranou správné cesty. Obdobně dopadl další odpadlík – bratr zesnulého prezidenta Ōzala Yusuf Bozkurt, který 7.10.1993 založil Novou stranu (Yeni Parti, YP), aby ji po čtyřech letech přivedl do Demokratické strany. (1) Po smrti svého zakladatele a prezidenta Turecké republiky Ōzala a odchodu od politické moci v r. 1991 (poprvé od r. 1983) totiž VLASTENECKÁ STRANA (Anavatan Partisi, ANAP) ztratila na atraktivnosti, a tak řada jejích členů ztratila perspektivu. Do čela ANAP se postavil ambiciózní Mesut Yilmaz - rázný odpůrce politické angažovanosti náboženských sil, který v r. 1997 zorganizoval ustavení pravolevé koalice, jež zastavila nástup tradicionalistických a konzervativních sil. Ve volbách v r. 2002 však ANAP získala jen 5,12 % a poprvé se vůbec nedostala do parlamentu. Emblém Vlastenecké strany je popsán jako *medonosná*

včela na mapě Turecka v podobě medové plástve v článku 1 stanov (2), nezměnil se a dosud se používá tak, jak byl popsán ve *Vexilologii* č. 81, s. 1588. (3)

Z prvních odpadlíků Vlastenecké strany vydržela do dneška jen Strana nového zrození (Yeniden Doğuş Partisi, YDP), kterou 23.11.1992 založil velký Yilmazův odpůrce Hasan Celal Güzel. Protože však YDP nezískala širší podporu veřejnosti a velkolepými předvolebními akcemi se zadlužila, charismatický Güzel se stáhl a strana se na svém 3. mimořádném kongresu 23.8.2002 přejmenovala na MLADOU STRANU (Genç Parti, GP) a spojila se stejnojmennou stranou dravého finančního magnáta Cema Uzana (zal. 10.7.2002), který uhradil dluhy YDP. Stanovy GP v článku 2 stanoví, že *znakem strany jsou dva půlměsíce obrácené růžky k sobě v červené barvě. Uprostřed je červená hvězda a pod tím nápis GENÇ PARTİ.* (4) Soudobý tisk (5) však varoval, že přijetím tohoto symbolu, který se používá

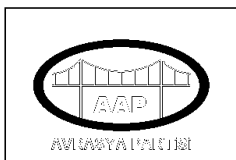

obr. 1

R/W
N

na bílém listu vlajky, by si mohla GP vysloužit varování generálního prokurátora z hlediska možného zneužití státní vlajky Turecka, neboť zákon o politických stranách i zákon o turecké státní vlajce zakazují použití turecké vlajky či jejího motivu jako symbolu politické strany. Dosud však k takovému varování nedošlo, a tak GP pod svou vlajkou (**obr. 1**) kandidovala i v posledních volbách, kdy získala 7,25 % odevzdaných hlasů.

Naopak nejnovějším odpadlíkem z řad Vlastenecké strany je synovec jejího zakladatele Özala Hüsnü Doğan, který s pomocí několika bývalých vedoucích politiků ANAP i jejího konkurenta DYP založil 9.5.2002 EUROASIJSKOU STRANU (Avrasya Partisi, AAP), usilující o sjednocení turecké pravice, která zejména zásluhou korupce v řadách ANAP začala ztrácet podporu ve výzkumech veřejného mínění. Nová strana pravého

obr. 2

W/B/W
B/W

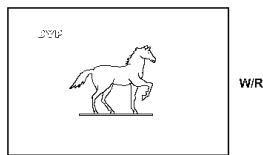
středu zvolila za svůj symbol bílý most a písmena AAP na modrém oválném podkladě. Symbol (podobající se nápadně mostu přes Bosporskou úžinu spojujícímu Evropu s Asií) má podle zakladatele strany symbolizovat její snahu „spojit všechny skupiny ve společnosti“. (6) Na bílém listu vlajky AAP (**obr. 2**) je emblém opatřen černým lemem a doplněn modrým názvem strany.

Hlavním oponentem Vlastenecké strany na pravém křídle politického spektra je STRANA SPRÁVNÉ CESTY (Doğru Yol Partisi, DYP), která v r. 1991 získala jak místo ve vládě a funkci jejího předsedy, tak r. 1993 i křeslo prezidenta Turecké republiky, kde zesnulého Turguta Özala vystřídal „starý harcovník“ DYP Süleyman Demirel. V čele vlády byl nahrazen charismatickou, ale v zemi neoblíbenou prof. dr. Tansu Çillerovou, které její odpůrci vyčítají nejen s korupčními aférami spjatého manžela, ale i účast ve společné vládě s nábožensky orientovanou Stranou prosperity v letech 1996-1997. Vytvořením pravolevé koalice v r. 1997 přešla DYP do opozice, v níž setrvává dosud, protože se jí r. 2002 poprvé nepodařilo překročit hranici pro vstup do parlamentu, když získala 9,55 %. Obnovení činnosti Strany spravedlnosti, jejíž přívrženci r. 1983 založili Stranu správné cesty, vedlo na mimořádném sjezdu DYP 19.12.1992 ke

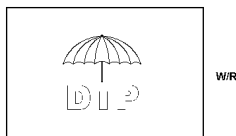
obr. 3

sloučení obou stran a k návratu k předpřevratovému symbolu – *ušlechtilému koni, jehož pravá přední noha je ve vzduchu*. Tak jej popisuje i čl. 1 stanov DYP. (7) Na červeném kruhovém emblému je bílý doprava kráčející hřebec se zdviženou pravou přední nohou doplněn bílou zkratkou názvu strany a opisem jejího plného názvu (**obr. 3**), zatímco na červené vlajce (**obr. 4**) je bílý kůň provázen jen písmeny DYP v levém rohu.

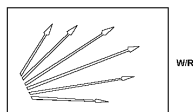
obr. 4

Ovšem ani Strana správné cesty nebyla ušetřena odstředivých tendencí, zejména když byl její dlouholetý konfliktní profesorkou. Dne 7. 1. 1997 založil dlouholetý Demirelův spolupracovník a předseda parlamentu za vlády DYP Hüsamettin Cindoruk STRANU DEMOKRATICKÉHO TURECKA (Demokrat Türkiye Partisi, DTP). Strana, vzniklá na protest proti spolupráci „çillerovské“ DYP s fundamentalisty, se v červnu 1997 stala součástí laické koalice ANAP-DSP-DTP. Protože však v parlamentních volbách 18. 4.1999 nová strana neuspěla, její zakladatel Cindoruk odstoupil a v čele DTP ho nahradil další Demirelův spolubojovník a ministr vnitra İsmet Sezgin. Před volbami v r. 2002 si DTP postavila do čela charismatického diplomata a syna bývalého tureckého prezidenta Mehmeda Ali Bayara; ani to jí však nepomohlo a DTP ve volbách propadla. Stanovy DTP, přijaté na 1. sjezdu 30.-31.5.1998, určují v článku 1, že *znakem strany je otevřený deštník*. (8) Doplněn písmeny DTP je proveden v bílé barvě na červeném listu stranické vlajky (**obr. 5**). (9)

obr. 5

Zatímco Strana správné cesty v procesu slučování svou ideovou předchůdkyní – Stranu spravedlnosti – pohltila a připomíná si ji jen původním emblémem, její hlavní spojenec na levici, Sociálně demokratická lidová strana (SHP), s níž vytvořila v letech 1991-1995 vládní koalici, zanikla v tomto procesu beze stopy. Když byla r. 1992 povolena činnost stran, rozpuštěných vojáky v r. 1980, vedení tehdy vládní SHP se rozdělilo. Zatímco modernistické křídlo, vedené generálním tajemníkem Denizem Baykalem, obnovilo 9.9.1992 REPUBLIKÁNSKOU LIDOVOU STRANU (Cumhuriyet Halk Partisi, CHP), tradicionalisté kolem předsedy prof. Erdala İnönüho setrvali u zachování SHP. Ta by totiž spojením s nově obnovenou CHP ztratila pozici v koaliční vládě; stalo se tak až po skončení volebního období v r. 1995, kdy 19. února SHP zanikla sloučením se svou předchůdkyní. V listopadových volbách r. 2002 získala CHP 19,40 % hlasů a jako jedna ze dvou stran, která se dostala do parlamentu, tady získala 178 mandátů. Už Atatürkem založená Cumhuriyet Halk Fırkası přijala r. 1935 nejen její současné jméno, ale i Nařízení o vlajce. Ve čl. 2 stanov určují Stanovy CHP následující: *Republikánská lidová strana vystupující pod zkratkou CHP má vlastní symbol – šest šípů – symbolizující výše uvedené principy* (tj. republikánství, nacionalismus, populismus, etatismus, sekularismus a revolučnost) *a jejich tvar, rozměry a sestavení jsou upraveny zvláštním předpisem. Dále používá vlajku s šesti bílými šípů na červeném podkladu*. (10) Citované nařízení (11) mj. určuje, že poměr stran vlajky (**obr. 6**) je 2:3 a že její barvy (bílá a červená) byly převzaty ze státní vlajky Turecké republiky. Tvar šípů byl převzat ze starých tureckých

obr. 6

předloh.

Přívrženci bývalého předsedy SHP Erdala İnönüho vedení bývalým úspěšným starostou Ankary Muratem Karayalçinem se 24.5.2002 pokusili o vzkříšení „dobré značky“ a SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKOU LIDOVOU STRANU (Sosyaldemokrat Halk Partisi, SHP) znovu založili s cílem spojení levicových sil v sociální demokracii v duchu zásad Socialistické internacionály. Ačkoliv si nová strana vytkla za cíl „hájit zájmy pracujícího lidu, spoluobčanů žijících v chudobě a v nezaměstnanosti“, širší podporu veřejnosti nezískala a ve volbách r. 2002 neuspěla. Podle čl. 1 stanov SHP je jejím *emblemem člověk a větévka olivovníku*. (12) V červené (postava a nápis SHP pod emblémem) a zelené (ratolest) barvě se symbol SHP objevuje i na bílém listu stranické vlajky (**obr. 7**). Charakteristickým prvkem emblému SHP je olivová ratolest, která na něm byla již v letech 1985-1995, kdy představovala jednu z jejích předchůdkyň Sociálnědemokratickou stranu SODEP (1982-1985).

R/W
W/W
R/W

obr. 7

Dalším následníkem Atatürkovy Republikánské lidové strany se r. 1985 stala STRANA DEMOKRATICKÉ LEVICE (Demokratik Sol Parti, DSP), ovládaná posledním předsedou předpřevrátové CHP a dlouholetým tureckým ministerským předsedou Bülentem Ecevitem. V 90. letech se DSP nejen dostala do parlamentu, ale po volbách v r. 1995, kdy získala 75 mandátů, začala dokonce hrát rozhodující roli na turecké politické scéně. Nejenže se zúčastnila ustavení pravolevé koalice proti islamistům v r. 1997, ale když r. 1999 získala 22 % hlasů a 136 míst v parlamentu, postavil se Ecevit do čela této koalice. Symboly DSP byly popsány ve *Vexilologii* č. 81, s. 1590. V 90. letech se však do symboliky DSP dostala i červená barva, patrně jako výraz většího vlivu DSP na politiku státu, když z levé strany politického spektra a z parlamentu prakticky vytlačila Republikánskou lidovou stranu. V emblému strany byl bílý lem nahrazen červeným a červená zkratka názvu strany přibyla na vlajku strany, jejíž novou podobu ukazuje **obr. 8**. (13) Bílý holub bývá vykládán i jako symbol mírumilovnosti strany.

W/B.
R/B-

obr. 8

V mimořádných volbách v listopadu 2002 DSP neuspěla (1,23 %), protože ještě před nimi se fakticky rozpadla – 64 jejích poslanců vedených charismatickým ministrem zahraničí Ismailem Cemem vystoupilo v červenci z DSP a 22.7.2002 založilo proreformní a proevropskou STRANU NOVÉHO TURECKA (Yeni Türkiye Partisi – YTP). Ve snaze urychlit přistoupení Turecka k Evropské unii a realizovat změny v turecké ekonomice prosazované Mezinárodním měnovým fondem vzniklo hnutí levého středu, do něhož vkládaly velké naděje i turecké a mezinárodní podnikatelské kruhy. Cem však udělal velkou chybu – před spoluprací s tradiční Republikánskou lidovou stranou dal přednost samostatné účasti v mimořádných volbách, které vyvolal. Strana bez podpory sítě místních organizací a konkurující navíc i republikánům v levé části spektra v nich získala jen 1,15 % odevzdaných hlasů! Již při založení YTP se diskutovala otázka jejího emblému – tisk (14) poukazyval na skutečnost, že navrhovaný emblém – muž ukazující cestu malé dívce – je téměř totožný se znakem americké vzdělávací nadace Spirit of Manhood, a tak první stanovy YTP otázku emblému zcela pominuly. (15) Až později stanovily ve svém článku 1, že znakem YTP je *sluneční kotouč* z

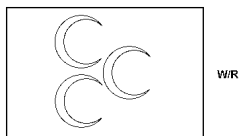

W/R/W
B+R/W

obr. 9

hvězdy v podobě koule vyplněné hvězdami a pod tím nápis YENİ TÜRKİYE . (16) Bílé hvězdy na červené kouli mají evokovat hvězdnatou vlajku Evropské unie a modro-červený název strany nové (modrá) Turecko (červená) v Evropě. Znak se používá na bílém listu vlajky (obr. 9).

Posledním účastníkem pravolevé koalice se r. 1999 stala krajně pravicová a vypjatě nacionalistická STRANA NÁRODNÍ AKCE (Milliyetçi Hareket Partisi, MHP), na kterou se tak na svém 4. mimořádném sjezdu 24. 1. 1993 přejmenovala dosavadní Nacionalistická strana práce. Vrátila se tak k názvu z let 1969-1981, jakož i k původní symbolice, kterou tvoří velkoturecký symbol – Üç Hilâl – tři bílé půlměsíce na červeném poli (obr. 10). Obdobný prapor byl v minulosti používán osmanskou armádou v bojích za rozšíření vlivu Osmanské říše. Po mimořádném kongresu MHP ve dnech 8.-9.2.1969 jej za symbol strany přijalo její vedení na svém ustavujícím zasedání. Dnes symbol kromě jména a sídla ústředí strany upravuje 1. článek stanov MHP. (17) Po smrti zakladatele MHP a smutně proslulého nacionalisty 70. let Alparslana Türkeşe r. 1997 se novým předsedou strany stal Devlet Bahçeli, který byl současně místopředsedou poslední koaliční vlády. V mimořádných volbách r. 2002 MHP své pozice neobhájila a s 8,34 % hlasů se ani nedostala do parlamentu.

obr. 10

W/R

Před svým přejmenováním se však dosavadní Nacionalistická strana práce rozpadla – když byla r. 1992 umožněna obnova dříve zakázaných stran, 6 poslanců této strany, kteří nesouhlasili s navázáním na neslavnou tradici 70. let, vytvořilo nejprve samostatnou frakci a 27.12.1992 přípravný výbor nové STRANY VELKÉ JEDNOTY (Büyük Birlik Partisi, BBP), která byla oficiálně ustanovena 29.1.1993. Předsedou strany je její zakladatel Muhsin Yazıcıoğlu, i když po listopadových volbách v r. 2002, v nichž BBP získala 1,02 % hlasů, zůstává jeho pozice stanovit. Již přípravný výbor stanovil, že emblémem nové strany bude růže uvnitř ležícího půlměsíce. Potvrdily jej ve čl. 1 i stanovy BBP, přijaté na 1. mimořádném kurultaji dne 31.7.1993, (18) které říkají, že *jejím symbolem je růže v půlměsíci a pod tím BBP. Půlměsíc symbolizuje naše světlo prozařující temnoty, naši alternativu k Novému světovému řádu, který se opírá o útlak a imperialismus. Růže v půlměsíci je symbolem našeho milovaného Vůdce a drahého Proroka, zdůrazňující základní hodnoty, které On předal lidstvu a odmítající nenávisť, tyranii a defetismus. Krása, dobrota a štěstí jsou hodnoty, které ztělesňuje růže a které přineseme našemu utiskovanému a trpícímu lidu jako výsledek vítězství vznešeného půlměsíce.* (19) Je-li používán jako emblém, pak je symbol proveden červenou barvou na bílém podkladě, zatímco na červené vlajce o poměru stran 2:3 (obr. 11) je bílý s bílým nápisem Büyük Birlik Partisi v dolní polovině listu.

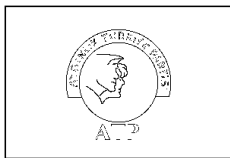

obr. 11

W/R

Zlíně nacionalistické Strany národní akce pochází i STRANA OSVÍCENÍ TURECKA (Aydınlık Türkiye Partisi, ATP), kterou 27.11.1998 z MHP opustivších nespokojenců založil syn zakladatele MHP Yıldırım Tuğrul Türkeş. Uprostřed její bílé vlajky se nachází emblém ATP, tvořený žlutým kruhem s modrým profilem muže a ženy, zatímco shora přiléhá půlka modrého mezikruží se žlutým nápisem AYDINLIK TÜRKİYE PARTİSİ a zespoda jen zkratka ATP (obr. 12). (20)

Hlavním protivníkem tradičních tureckých stran, tj. sociálně demokratické CHP, liberálně konzervativní Strany spravedlnosti i nacionalistické Strany národní akce, resp. jejich následovníků z 80. let, se stala stále posilující nábožensky orientovaná Strana prosperity. Její rostoucí obliba, podporovaná trvalým zhoršováním hospodářské situace prostých obyvatel Turecka v období vlády DYP-SHP, vedla nakonec k tomu, že r. 1996, když Strana prosperity zpochybnila u Ústavního soudu hlasování o důvěře menšinové vládě, koalice DYP-ANAP vzniklá po volbách r. 1995 padla. Novou vládu vytvořila s

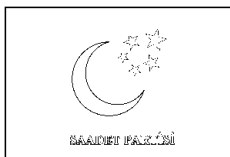
obr. 12

Y/B/W

B/W

DYP právě Strana prosperity, jejíž předseda Necmettin Erbakan se stal premiérem. Možnost ovládnutí laického Turecka islamisty však zaktivizovalo domácí i zahraniční politické síly, včetně tradičně Atatürkovských ozbrojených sil. Nejprve byla opozičními politickými stranami a přeběhlky z DYP 30.6.1997 ustavena pravolevá koalice vedená předsedou ANAP Yilmazem, později

byla 16.1.1998 usnesením Ústavního soudu Strana prosperity rozpuštěna. Její přívrženci však přešli do Strany ctnosti (Fazilet Partisi, FP), založené 17.12.1997. (21) Administrativní zákazy však neměly podstatný vliv na oblibu islamistů u turecké veřejnosti: ve volbách r. 1999 se Strana ctnosti dostala do parlamentu a její přívrženci v něm sedí dosud, třebaže byla 22.6.2001 opět soudně zakázána. Její předseda Recai Kutan, který vystřídal v čele islamistů Erbakana, založil 20.7.2001 STRANU ŠTĚSTÍ (Saadet Partisi, SP). Dne 30.7.2001 byl představen veřejnosti nový emblém SP a jeho symbolika - bílý půlměsíc - představuje národní a duchovní hodnoty, zatímco pět bílých hvězd štěstí a blaho, vše na červeném podkladu. Zdůrazní, že 5 hvězd připomíná program strany, vyjádřený v pěti aspektech štěstí a spokojenosti obyvatelstva, o než SP usiluje, předseda Kutan vysvětlil, že levá malá hvězda symbolizuje lásku, účast, bratrství a mír, zatímco malá hvězda napravo představuje lidská práva a svobody. Středně velká hvězda

obr. 13

W/R

nalevo připomíná spravedlnost a právo a ta vpravo znamená blahobyt a rozvoj. Velká hvězda představuje úctu, čest a hrdost. (22) Ve stejné podobě se emblém používá i na vlajce strany (**obr. 13**). Obdobný výklad podávají webové stránky této turecké politické strany. (23)

Zatímco konzervativci z rozpuštěné Strany ctnosti založili Stranu štěstí a v posledním hlasování neuspěli (2,49 %), její reformistické křídlo, vedené bývalým istanbulským starostou, populárním Recepem Tayyipem Erdoğanem, založilo 14.8.2001 zatím poslední z významnějších politických stran Turecka – STRANU SPRÁVEDLNOSTI A ROZVOJE (Adalet ve Kalkınma Partisi, AKP nebo AK Parti). Používaná zkratka AK Parti navozuje příbuznost s tureckým slovem „ak“, znamenajícím bílý a čistý, a má vyjadřovat úsilí strany po otevření ke světlu a nesouhlasu s temnými politickými praktikami. AKP se prohlašuje novou a zcela transparentní politickou organizací, založenou na Atatürkových principech a sekularismu a usilující o unitární stát, demokracii, sociální stát, civilizaci, demokratizaci a rovné příležitosti. Tyto ideje jí pomohly nejen zbavit vlivu tradiční islamisty, ale i bezprecedentně uspět v mimořádných volbách 3.11.2002- AKP získala 34,26 % hlasů a 363 z 550 poslaneckých mandátů, tj. dvoutřetinovou většinu. Principy její politiky má vyjadřovat i symbol AKP, s nímž

seznámil zakladatel strany veřejnost na tiskové konferenci 14.8.2001 (24) – žlutá svítilka žárovka se sedmi paprsky, která má vyjadřovat jasné dny, které čekají Turecko, dá-li AKP své hlasy. Vlákná uvnitř jsou nakreslena takovým způsobem, aby připomínala *rakle* – speciální nízký stolek, na který se pokládá otevřený korán, když se z něj přednáší. (25) Pod žárovkou je černý nápis AK Parti. Nový emblém na politické scéně země se však stal záhy předmětem kritiky pro svůj amatérský design, jakož i pro nepůvodnost – Sdružení pro sociální transparentnost napadlo AKP, že mu odcizila tento emblém, používaný již od r. 1996. To vedlo 17.8.2001 k revizi emblému AKP – žárovka byla podle předsedových instrukcí překreslena a nápis pod ní na bílém listu vlajky je proveden velkými písmeny. (26) Také článek 3 stanov dnes již říká, že *emblemem Ak Parti je žárovka ve žluté a černé barvě*. (27) Příložený **obr. 14** uvádí převažující variantu stranické vlajky, na níž jsou žlutá a bílá barva zaměněny, přičemž se objevily i světlemodré varianty s bílým emblémem.

obr. 14

Ještě déle než politické strany spjaté s náboženským aktivismem jsou pronásledovány politické strany, usilující o vytvoření umírněné politické platformy kurdského obyvatelstva. Ve *Vexilologii* č. 81 zmíněná Lidová strana práce byla soudně rozpuštěna po 3 letech existence 14.7.1993. Její členové se však dohodli s vedením liberálně zaměřené Strany demokracie (Demokrasi Partisi) a 11.5.1994 založili společnou STRANU LIDOVÉ DEMOKRACIE (Halkın Demokrasi Partisi, HADEP) vedenou Muratem Bozlakem. Stanovy HADEP určují v článku 1, že *jejím symbolem je modrý motýl na žlutém podkladu*. (28) Emblém strany, na němž je motýl doplněn nápisem HADEP, letopočtem 1994 a opisem HALKIN DEMOKRASİ PARTİSİ, se používá v modrozlutém provedení, resp. na žlutém listu vlajky (**obr. 15**). Symbolika emblému mi není známa, žlutá je však jednou z kurdských národních barev.

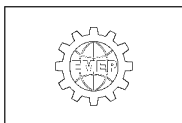
obr. 15

Objevuje se totiž i na vlajce DEMOKRATICKÉ LIDOVÉ STRANY (Demokratik Halk Partisi, DEHAP), kterou 8.8.1998 založila HADEP jako volební koalici s dalšími, zejména levicovými politickými subjekty, aby předešla svému případnému zrušení soudem, neboť byla obviňována ze styků s kurdskými separatisty z PKK. Zrušení se však nevyhnula 13.3.2003, kdy byla skutečně na základě rozhodnutí Ústavního soudu o zákazu činnosti rozpuštěna. DEHAP se stala záhy populární mezi kurdskou menšinou ve velkých městech a v jihovýchodním Turecku obývaném Kurdy, kde v mimořádných volbách získala 9 mandátů. Protože však v celostátním měřítku získala jen 6,23 % hlasů a nepřekonal limit pro vstup do parlamentu, vystupují její poslanci jako „nezávislí“. DEHAP používá podle čl. 1 stanov (29) jako svého symbolu *pochodeň na žlutém poli*, která má na kruhovém emblému černoušedou barvu a červený plamen. Pod ní je černý nápis DEHAP a letopočet 1997. Kruh je lemován černou půlkružnicí zespoda, resp. plným názvem DEMOKRATİK HALK PARTİSİ ze shora. Na žlutém listu vlajky (**obr. 16**) je kružnice ohraničující kruhový emblém vypuštěna.

obr. 16

Je tragédií zavedených politických stran, že svým vytrvalým odmítáním řešení kurdské otázky vhnějí kurdské politiky do spolupráce s extrémně levicovými stranami, jako je např. STRANA PRÁCE (Emeğin Partisi, EMEP), která spolu s HADEP vytvořila

obr. 17

Y/R

populární DEHAP. Její zakladatel a známý aktivista lidských práv Akin Birdal, který byl r. 1998 postřelen přívrženci pravice, má např. zakázánu politickou činnost a i symbolika EMEP odkazuje na její komunistické kořeny. Vlajku EMEP (obr. 17) tvoří rudý list se žlutým emblémem, tvořeným kombinací ozubeného kola (s 12 zuby), glóbu naznačeného třemi poledníky a dvěma

rovnoběžkami a nápisu EMEP. (30)

Závěrem se podívejme, jak se od r. 1990 transformovaly menší politické strany, o nichž jsme se zmiňovali ve *Vexilologii* č. 81, resp. které nové strany od té doby vznikly, popř. jejichž činnost byla obnovena.

Strana reformistické demokracie se na svém II. mimořádném sjezdu 23.11.1992 sloučila se Stranou jednoty a míru (Birlik ve Barış Partisi), Stranou vlajky (Bayrak Partisi) a Národní stranou (Millet Partisi) v jednu politickou stranu, která přijala jméno té poslední jmenované – NÁRODNÍ STRANA (Millet Partisi, MP). Jejím předsedou se stal dosavadní čelný představitel reformistů Aykut Edibali. Třebaže v článku Stranický emblém stanovy MP stanovily, že *emblémem strany je bílá otevřená kniha, půlměsíc a hvězda a pod nimi nápis MILLET PARTISİ, vše v bílém na červeném podkladu* (31) a vlajka Národní strany byla červená s bílým emblémem uprostřed, znak reformistů, jak

obr. 18

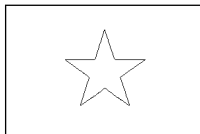
W/B

N/W

jme ho uveřejnili na s. 1591, byl i nadále hojně používán. Zřejmě i proto rozhodl 6. mimořádný kurdultaj 28.4.2002 o přijetí nových symbolů. Vlajku (obr. 18) tvoří netradičně vodorovně rozdělený list na horní modré a spodní bílé pole v poměru šířky 5:2.

Z bílého pole s černým nápisem MILLET vyrůstá do modrého pole dvouhlavý orel s rozepjatými křídly a dosavadním emblémem (rozevřenou knihou a půlměsícem) pod levým křídlem – vše v bílé barvě. (32)

Socialistická strana byla zakázána usnesením Ústavního soudu 10.7.1992, její vedoucí představitelé vstoupili do DÉLNICKÉ STRANY (İşçi Partisi, IP), založené 2.3.1992 známým tureckým socialistou Doğu Perincekem. Tato levicová strana se socialistickým programem je věrna tradiční symbolice: v čl. 1 svých stanov určuje, že *znakem strany je rudá hvězda, která sjednocuje dělníky celého světa a všem pracujícím ukazuje cestu. Vlajkou strany je žlutá hvězda na rudém podkladu.* (33) Symbolika vlajky IP (obr. 19) je všeobecně známá.

obr. 19

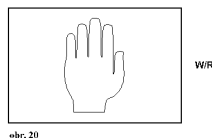
Y/R

Další dvě politické strany, o jejichž emblémech (vlajku nepoužívaly) jsme se zmiňovali v r. 1990, byly usnesením Ústavního soudu rozpuštěny – Strana zelených 10.2.1994 a Strana socialistické jednoty 7.6.1994. Socialisté

sice hned 8.6.1994 založili Sjednocenou socialistickou stranu (Birleşik Sosyalist Parti, BSP), kterou však soud rozpustil znovu 22.1.1996.

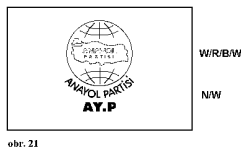
Zákon z r. 1992, umožňující obnovu dříve rozpuštěných politických stran, vedl k obnovení mj. i DEMOKRATICKÉ STRANY (Demokrat Parti, DP), kterou 29.11.1992

znovu založil Aydin Menderes, syn bývalého tureckého premiéra a zakladatele původní strany téhož jména. Jak do Demokratické strany přicházeli její přívrženci roztroušení po r. 1980 v jiných politických stranách (r. 1995 ze Strany ctnosti, r. 1997 z Vlastenecké strany, resp. Nové strany), čelní představitel těchto frakcí ovládali vedení DP; od 2.5.2001 je předsedou demokratů Yaşın Koçak. I v tomto případě se obnovená strana vrátila ke svému emblému – bílé otevřené dlaní pravé ruky na červeném poli znaku či vlajky (**obr. 20**). (34)

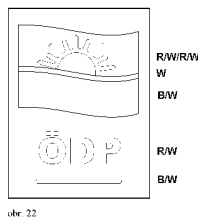

Pět dalších stran, které mají v současném Turecku zaznamenánfňhodný politický vliv, vzniklo po r. 1992 zcela nově.

Dne 5.5.1994 to byli izmirští členové Vlastenecké strany vedení bývalým předsedou své odbočky Gürcanem Başerem, kteří ve snaze odstranit rozpory mezi oběma hlavními pravicovými stranami, tj. Vlasteneckou stranou a Stranou správné cesty, založili STRANU HLAVNÍ CESTY (Anayol Partisi, AY.P). Ta ve svém tureckém názvu dovedně spojuje části jmen obou stran, na něž se obrací, tedy ANAvatan a Doğru YOL. *Symbol strany se skládá z červené obrysové mapy Turecka, jejíž velikost odpovídá průměru světla modré mapy zeměkoule, do které je vložena. Její poledníky a rovnoběžky jsou černé. Na mapě je velkými bílými písmeny uveden název strany ANAYOL PARTİSİ. Pod okrajem jižní polokoule je nápis ANAYOL PARTİSİ a pod ním zkratka AY.P velkými písmeny.* (35) Symboliku svého emblému vysvětluje vedení strany na stejném místě: *Cílem AY.P je Turecko, které nabude světového významu a se světem bude žít v harmonickém souladu. Červená barva mapy Turecka odpovídá barvě turecké vlajky. Bílá barva nápisu symbolizuje poctivou a čistou správu státu a šťastnou společnost. Kresba rovnoběžek a poledníků symbolizuje přání Turecka dosáhnout světových parametrů, jeho neustálý rozvoj, pokrok a prosperitu. Bílá barva symbolizuje úsilí, dynamismus a neustálou snahu, aby tohoto cíle bylo dosaženo. Bledě modré pozadí odpovídá barvě Země, kterou má při pohledu z vesmíru. Poukazuje na pohled z Měsíce a hvězd a spolu s půlměsícem a hvězdou na stání vlajce naznačuje vzájemný vztah Turecka a světa. Nápis ANAYOL PARTİSİ pod obrazem zeměkoule představuje dlaně, v nichž spočívá, a symbolizuje péči, kterou strana věnuje světu a zejména Turecku a snahu k jejich povznesení. Písmena AY.P jsou základnou celého znaku. Emblém se nachází uprostřed bílého listu stranické vlajky* (**obr. 21**).

Když Ústavní soud zrušil Sjednocenou socialistickou stranu, založili 22.1.1996 její členové STRANU SVOBODY A SOLIDARITY (Özgürlük ve Dayanışma Partisi, ODP) vedenou Ufukem Urasem. Symbolem strany je vlajčí vlajka rozdělená na dva nestejně široké vodorovné pruhy – širší tmavočervený nad světlomodrým – oddělené úzkým bílým proužkem. V červeném poli je bílým obrysem vyznačeno slunce s 9 bílými paprsky. Pod vlajkou jsou červená písmena ÖDP, modře podtržená. (36) Je zajímavé, že stranickou vlajkou není sama vlajka z emblému, ale celý emblém položený na bílém listu (**obr. 22**).

Dne 24.10.1998 založil Fehmi Kural STRANU NÁRODNÍ JEDNOTY (Ulusal Birlik Partisi, UBP). Strana usilující o liberální, laické a demokratické poměry v Turecku přijala emblém, specifikovaný ve článku 1 stanov jako *16 bílých hvězd na světle modrém podkladu se zkratkou názvu UBP*. (37) V textu se však neříká, co je zřejmé z vyobrazení vlajky (**obr. 23**) uvedené na webové stránce UBP, že jsou totiž hvězdy uspořádány do kruhu a že na rozdíl od emblému je na vlajce užito celého názvu strany, psaného velkými písmeny.

WB-

obr. 23

Programem STRANY NEZÁVISLÉHO TURECKA (Bağımsız Türkiye Partisi, BTP), založené 25.9.2001, jsou ekonomické názory prof. dr. Haydara Başe, který také 18.8.2002 vystřídal v čele strany jejího prvního předsedu Aliho Gedika. Strana usiluje o zavedení „modelu národní ekonomiky“, který staví proti globálně liberálnímu pojetí projekt lokálního a národního hospodářství. Vlajka BTP vychází z tradičních nacionalistických vzorů – na červeném listu nese bílý půlměsíc v kruhu 16 bílých pěticípých hvězd, u nichž jeden cíp směřuje vždy do středu kruhu. Bílá písmena BTP pod emblémem jsou zkratkou názvu strany (**obr. 24**). (38) Symbolika vlajky je zřejmá a stejně jako počet hvězd, odpovídající počtu tureckých říší před ustavením Turecké republiky, vychází z tureckých tradic.

WR

obr. 24

Těm se však naprosto vymyká symbol poslední turecké politické strany, o níž bych se chtěl dneska zmínit. STRANU VLASTI (Yurt Partisi, YP) založil 14.3.2002 z dosavadního občanského sdružení usilujícího o boj s korupcí bývalý úspěšný ministr vnitra Saadettin Tantan, známý jako čestná a mravná osobnost a považovaný za jednu z nejdůvěryhodnějších postav turecké politické scény. Pod jeho vedením získala jedna z nejmladších politických stran v Turecku v posledních parlamentních volbách 0,94 % odevzdaných hlasů. Článek 1 stanov YP stanoví, že *stranickým emblémem je bílý sokol, symbolizující předvídatost, hrdinství a odvážný boj pro Turecko. Je na modrém podkladu se zelenou mapou Turecka, obklopeném červeným mezikružím, na kterém je nápis YURT PARTİSİ*. (39) Jeho symbolika je vysvětlena na webové stránce YP (40) takto: *Náš symbol vyjadřuje naše odhodlání vykonat službu ve prospěch našeho Turecka a našich spoluobčanů. Bílý sokol symbolizuje v turecké mytologii čistotu, patří k dravcům s nejbystřejším zrakem a nejvyšší rychlostí pohybu.*

WB/RW

WB/B/R/W

WR/W

obr. 25

Hadi, kteří se zaleknou již zvuku jeho křídel, se chtějí plni strachu schovat pod zem, ale zásluhou jeho pronikavého pohledu se stejně nevyhnou chycení. Zelená barva symbolizuje Turecko – zemi našich šťastných a spokojených občanů, kteří využívají jejich bohatých zdrojů, aniž by jimi plývali, a pečují o životní prostředí. Modrá barva představuje jak naši víru v budoucnost, tak i nekonečno a svobodnou vůli, již nekonečno přináší.

Tato země je tvou vlastí, přihlas se k ní! Emblém se používá i uprostřed bílé vlajky YP (**obr. 25**).

Poznámky:

- (1) Yeni Parti používala modrou vlajku se žlutým diskem uprostřed a písmeny YP.
- (2) www.anap.org.tr/anap/dokuman/tuzuk/Tuzuk.htm z 16.8.2001.
- (3) Webová stránka www.anap.org.tr/anap/dokuman/anaplogo/anaplogo.htm z 8.8.2001 však přináší současnou podobu emblému ANAP, na němž rok založení 1983 chybí.
- (4) www.gencparti.org.tr/tuzuk.php z 11.9.2002.
- (5) Cumhuriyet z 16.7.2002, str.5.
- (6) Turkish Daily News z 10.5.2002.
- (7) www.dyp.org.tr/Dokumanlar/Tuzuk/01.htm z 9.8.2001.
- (8) www.dtp.org.tr/tuzuk-1.html z 9.8.2001.
- (9) Osobní sdělení tureckého vexilologa Onura Özgüna z 10.8.2001.
- (10) www.chp.org.tr/tuzuk/kur.htm z 9.8.2001.
- (11) www.chp.org.tr/orgut/byaraktalimat.htm ze 6.8.2001.
- (12) www.shp.org.tr/html/tuzuk.html z 10.9.2002.
- (13) Osobní sdělení Onura Özgüna z 10.8.2001.
- (14) Milliyet z 23.7.2002 podle www.turkishdailynews.com/FrScannr/latest/scn_head.htm z 24.7.2002.
- (15) www.ytp.org.tr/regulation/part1.asp z 11.9.2002.
- (16) www.yeniturkiyepartisi.org.tr/regulation/part1.asp ze 4.11.2002.
- (17) www.mhp.org.tr/tanitim/Prg&tzk/Tuzuk.htm z 9.8.2001.
- (18) www.bbp.org.tr/tuzuk.html z 9.8.2001.
- (19) www.bbp.org.tr/amblem.htm ze 7.8.2001.
- (20) www.atp.org.tr ze 13.8.2001.
- (21) Vlajku Strany ctnosti tvořil červený list s bílým půlměsícem a srdcem, poněkud vysunutým z místa, kde je na turecké státní vlajce pěticípá hvězda. Od srdce k vnitřnímu okraji půlměsíce směřovalo pět bílých linek. Pod půlměsícem se nacházel bílý nápis FAZİLET PARTİSİ.
- (22) Turkish Daily News z 31.7.2001, s. 3.
- (23) www.saadetpartisi.org.tr/default2.asp?785ky=0 z 31.7.2003.
- (24) Turkish Daily News z 15.8.2001, s. 1.
- (25) Milliyet z 15.8.2001.
- (26) Turkish Daily News z 18.8.2001.
- (27) www.akparti.org.tr/tutzuk.asp?dizin=0-01-03 z 20.8.2002.
- (28) www.hadep.org.tr/tuzuk/tuzuk/1.html z 9.8.2001.
- (29) www.dehap.org/tuzuk.php z 2.1.2003.
- (30) www.emep.org/sol.html z 2.1.2003.
- (31) www.mp.org.tr/tzk.htm z 9.8.2001.
- (32) www.mp.org.tr/kurumsal.html z 29.4.2002.
- (33) www.ip.org.tr/temel/tuzuk.htm z 9.8.2001.
- (34) Osobní sdělení Onura Özgüna z 23.12.2002.
- (35) www.anayolpartisi.org.tr/amblem.htm z 10.8.2001.
- (36) www.odp.org.tr/index.asp z 18.4.2002.
- (37) www.ubp.org.tr/tuzuk.htm ze 17.4.2002.
- (38) www.btp.org.tr/ z 23.7.2002.
- (39) www.yurtpartisi.org.tr/content/tuzuk.asp z 19.12.2002.
- (40) www.yurtpartisi.org.tr/nav.htm ze 4.11.2002.

Děkuji za cenné informace a pomoc tureckému vexilologu Onurovi Özgünovi a Martinu Benešovi, řediteli kanceláře ŠKODAEXPORT, a.s., v Ankaře.

Author has recurred to the matter of Turkish political symbols after more than ten years. While some of traditional political parties have restored their old symbols (e.g. True Path Party – Fig. 4) some of them even re-adopted their previous names, too (Republican People's Party – Fig. 6, Nationalist Action Party – Fig. 10, Democratic Party – Fig. 20). However, many new political parties have appeared on the scene in the meantime. When Islamic Virtue Party was banned on June 22nd 2001, its followers created two new parties immediately. The traditionalist wing established the Felicity Party (Fig. 13) in July 2001 and the Justice and Development Party (Fig. 14) was founded by the reformists led by Recep Erdoğan one month later. The latter party gained a sweeping victory in the last year extraordinary elections to the Parliament and expresses moderate approach to solution of the contemporary Turkey's problems. There are many tiny political parties established within the 1990's on both sides of the political scale – from the rightmost Great Unity Party (Fig. 11), Enlightened Turkey Party (Fig. 12) and the National Party (Fig. 18) via moderate and democratic the Mainroad Party (Fig. 21), National Unity Party (Fig. 23), the Young Party (Fig. 1), Eurasia Party (Fig. 2) and Patriotic Party (Fig. 25) up to those ones placed on its left edge. Some of them are easy distinguishable according to their symbolism (e.g. the Workers' Party – Fig. 19 or the Labour Party – Fig. 17), the others have to hide their aims like the Freedom and Solidarity Party (Fig. 22), especially if they struggle for the Kurds rights – People's Democracy Party (Fig. 15) or Democratic People's Party (Fig.16). Two moderate leftist parties – Social Democrat People's Party (Fig. 7) and New Turkey Party (Fig. 9) - were established in 2002 by defectors from then biggest parties in the left, i.e. from the Republican People's Party and the Democratic Left, respectively. The already presented symbols of two former biggest political parties of Turkey – the Motherland Party and the Democratic Left Party (Fig. 8) remained unchanged or they had been altered slightly only.

NOVÉ VLAJKY

GEORGIE

Americký stát Georgie v novém tisíciletí již podruhé změnil svoji státní vlajku, a přesto o nové podobě není rozhodnuto zcela definitivně. V roce 2001 byla starší georgijská vlajka se známým konfedačním bitevním křížem nahrazena modrou vlajkou se státní pečeti a stuhou s vyobrazením historických vlajek (viz *Vexilologie* č. 121, s. 2268-2270). Vlajce bylo vyčítáno, že byla přijata unáhleně a voliči neměli možnost se k její podobě vůbec vyjádřit. Nový georgijský guvernér Sonny Perdue proto usiloval o změnu vlajky. Na zasedání georgijského zákonodárského sboru byl 15. listopadu 2002 předložen návrh změny ústavy, spočívající v návratu k původní vlajce z roku 1956 s jižanským křížem, s tím, že by voliči v referendu rozhodli, která z vlajek bude skutečně státním symbolem. Tím byla odstartována několikaměsíční debata o podobě vlajky. Protože však byl jižanský kříž velkou částí společnosti chápán jako symbol rasové segregace, nepodařilo se návrat k vlajce z roku 1956 prosadit. Dne 25. března 2003 byl předložen do prvního čtení nový návrh zákona o změně státní vlajky, který vycházel v základním vzhledu z první státní vlajky Konfederovaných států amerických z roku 1861. Podle tohoto návrhu měly vlajku tvořit tři vodorovné pruhy, červený, bílý a červený, s modrým karé širokým dvě třetiny

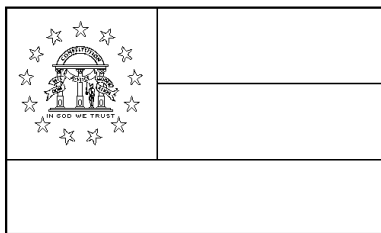
šifky listu. V karé mělo být umístěno zlaté vyobrazení lícové strany státní pečeti obklopené prstencem třinácti bílých hvězd. V bílém pruhu mělo být modře napsané státní heslo IN GOD WE TRUST (Věříme v Boha). Během dalších jednání byly předloženy i další návrhy, například s žerďovým modrým pruhem širokým jednu třetinu délky listu a třemi vodorovnými pruhy, šarlatovým, bílým a šarlatovým. V modrém pruhu měl být státní znak obklopený 13 hvězdami. Ve hře byl i případný návrat k nejstarší georgijské státní vlajce z roku 1861 (modré se státním znakem uprostřed). Projednávání návrhu zákona postupovalo řadu dní a četná hlasování o různých pozměňovacích návrzích probíhala ve sněmovně 8. dubna, v senátu 22. dubna a nakonec v obou komorách 25. dubna 2003. Výsledkem byl kompromisní návrh státní vlajky vycházející, jak již bylo řečeno, z první vlajky konfederace. Zákonem tak byl změněn čl. 50 Úředního kódu Georgie. Nový oficiální popis georgijské vlajky je následující: „*Státní vlajku Georgie tvoří čtvercový kanton v poli tři stejně širokých vodorovných pruhů. Horní a dolní pruhy jsou šarlatové a prostřední pruh bílý. Dolní pruh je po celé délce vlajky, zatímco střední a horní pruh dosahují jen od kantonu k vlajčímu okraji. Kanton je modrý čtverec o šířce dvou pruhů a je vlevo nahoře u žerdi. Uprostřed kantonu je umístěn zlatý státní znak Georgie, jak je vyobrazen na velké pečetě Státu Georgie přijaté v roce 1799 a doplněné v roce 1914. Vystředěně pod znakem jsou velkými písmeny napsána slova IN GOD WE TRUST. Znak a slova IN GOD WE TRUST jsou obklopena 13 bílými pěticípými hvězdami,*

reprezentujícími Georgii a dalších 12 původních států, které vytvořily Spojené státy americké. Další specifikace o vlajce, včetně barevného identifikačního systému, poměru a typu písma, jakož celkové rozměry budou ustanoveny státním tajemníkem.“ Připomeňme, že státní znak Georgie znázorňuje tři symbolické sloupy (pilíře státní moci), mezi nimiž je propletena stuha se slovy WISDOM, JUSTICE, MODERATION (Moc zákonodárná, soudní a výkonná), spojené nahoře stropem a obloukem s nápisem CONSTITUTION (Ústava). Na podestě mezi druhým a třetím sloupem stojí voják ve zbrani v uniformě z dob konfederace představující georgijské branné síly. Přijatý zákon dále stanoví, že v březnu 2004 v průběhu prezidentských primárních voleb rozhodnou voliči současně v referendu, zda bude státní vlajkou Georgie vlajka přijatá v roce 2003 či předchozí vlajka z roku 2001. Všeobecně se počítá s tím, že pokud by voliči nerozhodli mezi těmito návrhy, konalo by se další referendum, ve kterém by se zřejmě volilo mezi vlajkou z roku 1956 a její předchůdkyní z roku 1902.

Usnesení o nové vlajce podepsal guvernér ve čtvrtek 8. května 2003.

- www.legis.state.ga.us
- www.charlotte.com/mld/charlotte/5559503.htm;
- www.cbsnews.com/stories/2003/04/04/politics/main547779.shtml
- edition.cnn.com/2003/ALLPOLITICS/04/25/georgia.flag.flap/
- NAVA News, 2003, č. 1, s. 1, 6-9.

W,Y/B

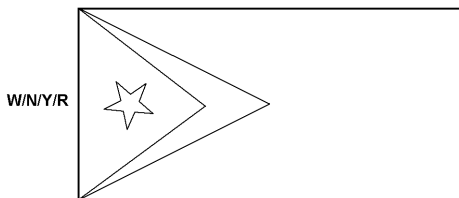
R

W

R

VÝCHODNÍ TIMOR

Protože nevexilologický popis státní vlajky Východního Timoru, který jsme převzali do *Vexilologie* č. 125 (s. 2357) z portugalského znění ústavy, není příliš srozumitelný,

1:2

přinášíme jeho nové znění, které odpovídá vexilologickým zvyklostem: Východotimorskou vlajku tvoří červený list s černým žerďovým klínem s vrcholem v první třetině délky listu, překrývajícím žlutý žerďový klín s vrcholem ve středu listu. V černém klínu je bílá pěticípá hvězda směřující jedním cípem k hornímu rohu listu. Ústava, která byla v době uzávěrky tohoto čísla *Vexilologie* jediným východotimorským právním předpisem o vlajce, výslovně neurčuje poměr stran. Z dostupných fotografií i ze zahraničních vexilologických periodik vyplývá, že nynější vlajka má poměr stran 1 : 2.

-pf-

TRISTAN DA CUNHA

Administrativní jednotka Tristan da Cunha je dependencí britského závislého území Svatá Helena. Sestává ze stejnojmenného ostrova, ostrovů Inaccessible, Nightingale, Gough a dvou malých ostrůvků Middle a Stoltenhoff. Plocha celého území je 203,6 km². Hlavní

ostrov Tristan da Cunha (98 km²) je jediným obydleným územím, v roce 1995 zde žilo 298 obyvatel. Jediným sídlem je Edinburgh.

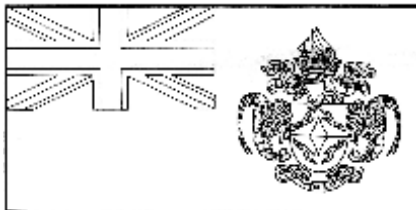
Ostrov byl obydlen v roce 1506 portugalským admirálem Tristão da Cunha, ale teprve v roce 1816 byl zabrán a osídlen Velkou Británií. V lednu 1938 se i s přidruženými ostrovy stal formálně dependencí Svaté Heleny.

Dne 21. března 2002 anglická královna podepsala dekret, jímž se zavádí znak. Ten má dělený štít, jehož horní polovina je modrá, dolní stříbrná. V horní části jsou dva stříbrní albatrosi, dole dva modří albatrosi. Uprostřed štítu je dělený kosočtverec v opačných barvách. Štítonoši jsou zlaté langusty. Nad

štítem je helm přirozené barvy, příkryvadla jsou modrá, stříbrně podšitá. Jako klenot je zlatá námořní koruna, na ní na modrém moři pluje modrá plachetnice se zlatým stěžněm, zlatými ráhny a stříbrnými plachtami. Pod štítem je stříbrná stuha (zezadu červená) s modrým nápisem OUR FAITH IS OUR STRENGTH (Naše víra je naše síla).

Lov langust je hlavním zdrojem příjmu ostrovanů a albatrosi zde žijí ve velkém množství.

Vlajka byla zavedena 20. října 2002 při příležitosti uvedení svatohelenského guvernéra do úřadu. Jejím autorem je Graham Bartram z Flag Institutu. Je to britská modrá služební vlajka (Blue Ensign), v jejíž vlající části je znak ostrova. Výška znaku je čtyři pětiny šířky vlajky. Poměr stran vlajky je 1 : 2.

Současně byla zavedena i vlajka administrátora. Je to tradiční britská guvernérská vlajka, tj. Union Jack, v jehož středu je zelený vavřínový věnec s červenými plody, dole svázaný modrou stuhou. V bílém kruhovém poli uvnitř věnce je znak ostrova Tristan da Cunha. Poměr šířky k délce je 1 : 2, je-li vlajka používána na moři, nebo 3:5 při vyvěšování na souši.

Použité podklady:

Liščák, Vladimír – Fojtík, Pavel: Státy a území světa, Praha 1998, s. 903.

Reference Services, Central Office of Information, London, No. 219/83 – August 1983 (St. Helena and Dependencies).

Dopis Foreign & Commonwealth Office, London, Overseas Territories Department z 21. 11. 2002.

Oficiální barevná vyobrazení znaku a vlajek ostrova a administrátora.

R. Klimeš

NOVÉ ZNAKY

ALBÁNIE

Ve *Vexilologii* č. 125 jsme na str. 2360 přinesli informaci o nové podobě albánského státního znaku. Nyní ji můžeme doplnit kresbou zhotovenou podle barveného vyobrazení na internetových stránkách albánského prezidenta. V té souvislosti také uvádíme na pravou míru nepřesnost, která se vyskytla v překladu textu ústavy, kde bylo nepřesně uvedeno, že Skanderbegova čapka je nad štítem. Odstavec 3 článku 14 má správně znít: *Pečeť Albánské republiky představuje červený štít s černým dvouhlavým orlem uprostřed. V horní části štítu je Skanderbegova čapka zlaté barvy.* Na oficiálním barevném vyobrazení je červený štít úzce zlatě lemován, což v textu ústavy není výslovně uvedeno. (<http://www.president.al/english/pub/stema.asp>)

-pf-

VEXILOLOGICKÁ LITERATURA

Nancy F. Marino(vá): El libro del conocimiento de todos los reinos (The Book of Knowledge of All Kingdoms). Medieval and Renaissance Texts and Studies, vol. 198. Tempe, Arizona, USA (Arizona Center for Medieval and Renaissance Studies) 1999, LVII+13+138 s. Cena váz. 30 USD.

Donedávna jsme o díle Libro del conocimiento věděli asi to, že je to první „kniha“ vexilologického charakteru, že ji zpracoval neznámý španělský františkán ve formě cestopisu doprovázeného popisem a 110 vyobrazení praporů různých zemí a měst, že pochází z doby kolem roku 1350 a že se zachovala ve třech různých pozdních rukopisných verzích. Tyto znalosti odpovídaly španělské edici, kterou pořídil s barevnými ilustracemi roku 1877 M. Jiménez (reprint vyšel v r. 1980), anglický překlad vydal roku 1912 C. R. Markham. Vexilology s tímto dílem blíže seznámil G. Pasch ve francouzské Vexillologii 1969 (jeho studie je citována i ve světové literatuře o starých mapách). Zmenšené reprodukce 96 praporů uveřejnil v knize Flagi gosudarstv mira roku 1971 K.A. Ivanov; stránku s 93 prapory podle A. Mee (The Children's Encyclopaedia) otiskl v r. 2002 Flagmaster č. 104. Nový pohled na tento klasický rukopis znamená jeho kritická edice N.F. Marinové, profesorky španělštiny na Michiganské státní univerzitě, vydaná se souběžným textem španělským a anglickým a doprovázená 154 vlastnoručními editorčinými černobílými kresbami praporů. Výsledkem jejího studia jsou následující zjištění: 1. Neznámý autor, narozený 1305, nebyl zřejmě františkánský mnich, ale společensky i odborně výše postavená světská osoba, možná dokonce herald znalý heraldického názvosloví. – 2. Dílo je pseudocestopisem, nepopisuje skutečnou, ale zcela smyšlenou cestu kolem tehdy známého světa. Geograf O. Peschel je už v roce 1877 označil za „literární lumpárnu“. – 3. Nezachovaný originál vznikl někdy v poslední čtvrtině 14. století. – 4. Dnes jsou známy už čtyři pozdní opisy díla z poloviny nebo konce 15. století – označují se písmeny N (110 praporů), S (nejkvalitnější, 108 praporů), R (106 praporů) a Z (naposled objevený, 98 praporů). – 5. Dílo geograficky i vexilologicky zřejmě čerpalo ze známého Katalánského atlasu světa (to už byl poznatek G. Pasche), datovaného zpravidla r. 1375, anebo z jiné jemu blízké katalánské mapy. – 6. Naopak Kniha se stala pramenným materiálem ještě i pro významnou Modenskou mapu světa z poloviny 15. století. V textu je u každé autorem údajně navštívené lokality podán její stručný popis a popis jejího praporu. V případě Čech se uvádí Praha, České pohoří, Labe (Albis) a Vltava (Vandalor). O praporu se píše: „Český král má jako svou insignii bílý prapor s rumělkovým korunovaným lvem.“ Tak je prapor v rukopise i vyobrazen. Jeho obrácené barvy odpovídají Katalánskému atlasu. Im

Pozn. red.: Na toto dílo upozornil již r. 1917 National Geographic Magazine (Our flag number), kde je téměř stovka vyobrazení oněch praporů včetně praporu Čech. V r. 1999 vyšlo faksimile rukopisu Z, který je uložen v Bavorské státní knihovně v Mnichově, péčí Španělů: Libro del conocimiento de todos los rregnos et tierras et señorios que son por el mundo, et de las señales et armas que han / M. Lacarra, M.Lacarra Ducay, A. Montaner Frutos - 1963- ; Bayerische Staatsbibliothek., Ed.facsimilar del manuscrito Z (Múnich, Bayerische Staatsbibliothek, Cod. hisp.150). - Zaragoza : Institución "Fernando el Católico" (C.S.I.C.), Excma.Diputación Provincial, 1999. - 267 p. : col. ill., col. map; 32 cm (Anejo facsimilar no. 1 de Emblemata; Publicación no. 1,928 de la Institución "Fernando el Católico") ISBN 8478204784

Pavel Šára – Marek Košnář: Lexikon zemí světa. Praha /Kartografie/ 2001 /2. dotisk 1. vydání/. 216 s. textu + 168 s. mapové a tabulkové části, vč. rejstříku zem. názvů. Cena váz. 850,- Kč (v prodejně Levné knihy 399,- Kč). ISBN 80-7011-604-8

Jedná se o zeměpisnou publikaci pro širokou veřejnost, probírající jednotlivé státy i závislá území světa a hojně doplněnou barevnými fotografiemi i vyobrazeními vlajek a znaků samostatných zemí. Tento vexilologický a heraldický doplněk je převzat z jiné publikace pražské Kartografie, Brožkova Lexikonu vlajek a znaků zemí světa (1998). Zatímco autoři fotografií jsou v knize jmenovitě uvedeni, podobný odkaz na původce vyobrazení vlajek a znaků schází (pokud ovšem za takový není považován grafický ateliér Leonardo). Stejná anonymita existovala už v Lexikonu vlajek a znaků, kde nebyl uveden ani Stanislav Valášek, autor kreseb řady znaků převzatých z knihy Vlajky a znaky zemí světa, ani autor znaků nových. Zajímavá situace je v případě textů. Pasáže, uváděné v Lexikonu zemí světa pod hlavičkou „historie“, jsou jen zkrácením úvodních textů (vytištěných na žlutém podtisku) z Lexikonu vlajek a znaků. Tam byl ovšem jako autor textu psán A. Brožek, kdežto v recenzovaném Lexikonu zemí světa jsou jako autoři textu uvedeni P. Šára a M. Košnář (pracovníci Kartografie) a Brožkovo jméno není vůbec zmíněno. Jsme tak svědky podivuhodného zacházení s autorskými právy, jež si všechna výslovně vyhrazuje Kartografie Praha. Je třeba ještě poznamenat, že vyobrazení vlajek a znaků je převzato z Brožkovy knihy se všemi zvláštnostmi a chybami, bez jakékoliv snahy o opravu, i když mezi vydáními obou publikací je už rozdíl tří roků. Im

Josef Augustin: Velká encyklopedie měst a obcí ČR. Historie, památky, osobnosti a znaky. Sokolov (Arbor) 2001, 992 s. formátu 19,5 x 25,5 cm, z toho 272 s. barevné přílohy. Cena váz. 1599 Kč, v prodejnách Levné knihy 999 Kč. ISBN 80-901534-1-0

Autor díla označil v úvodu svou knihu za publikaci o znacích českých měst a obcí. Jenom v několika případech jsou zde (nesystematicky) zmíněny i komunální prapory. I když dílo má mnoho nedostatků, které jsou oprávněně kritizovány, zůstává skutečností, že zde najdeme souhrn našich nových (i starých) obecních a městských znaků, které byly schváleny až do konce roku 2000. Něco takového se dosud institucionálním heraldikům vydat nepodařilo. Podle autorových informací v úvodním textu obsahuje kniha 2300 komunálních znaků, zatímco Čarkovo dílo z roku 1985, na něž Augustin navazuje, jich uvádělo asi 1000 (šlo ovšem pouze o znaky měst a městeček). Podle statistiky P. Exnera, o níž byla zmínka v recenzi Vexilologického lexikonu, bylo v letech 1991-2000 schváleno parlamentem 1134 znaků měst, obcí a městských částí. Im

RŮZNÉ

PROF. OLEG TARNOVSKIJ, DrSc. 1928-1997

S velkým zpožděním, a to ještě díky neúnavnému pátrání paní J. V. Zubčaninové z Moskvy, jsme se dozvěděli o úmrtí našeho blízkého ruského spolupracovníka Olega Tarnovského, doktora ekonomických věd a profesora Akademie světové ekonomiky v Moskvě. Zemřel následkem infarktu myokardu 28. srpna 1997 ve věku 69 let (narodil se 13. září 1928). Oleg byl patrně naším prvním „zahraničním spolupracovníkem“, jak jsme v minulosti zahraniční členy klubu nazývali. Jeho jméno najdeme mezi 31 zakládajícími členy VK v roce 1972. Kontaktoval jsem se s ním už v roce 1971. Znal totiž mé jméno

z českého tisku a při své služební cestě do Prahy si zjistil mou adresu a zatelefonoval mi. Pozval jsem ho do našeho bytu a naše rodina s ním navázala srdečné přátelství, které pokračovalo dalšími vzájemnými návštěvami v Praze i v Moskvě a neomezovalo se jen na naši společnou zálibu. Časem jsem mu zprostředkoval kontakt i s některými dalšími vexilology u nás i v zahraničí, stejně jako on mně. Oleg přispěl v sedmdesátých a osmdesátých letech do našeho zpravodaje devíti články a později ještě dvěma zprávami. Ze svého delšího služebního pobytu v Sofii vytěžil materiál ke studii o vlajce Bulharska (*Vexilologie* č. 26) a gruzínský původ jeho paní ho přivedl k informované zprávě o vlajce gruzínské (*Vexilologie* č. 81). Měl široké vzdělání a byl vzácně pohotový k jakékoli pomoci každému, kdo se na něj obrátil. Ve své době pro nás byl i politickou záštitou jistým způsobem ochraňující naši činnost. Rád na spolupráci s ním vzpomínám.

Ludvík Mucha

ZA VÍTEM PITUCHOU

V roce 1976 jsem jako člen výboru dostal za úkol zodpovědět několik dotazů jednoho zájemce o členství ve Vexilologickém klubu. Jmenoval se Vít Pitucha. Už si nepamatuji, na co všechno se tehdy ptal (vím jen, že ho například zajímala vlajka Republiky Biafra), ale z jeho dopisu přímo zářil veliký zájem o vexilologii. Já jsem tehdy studoval vysokou školu a jemu bylo méně let, než je teď mně. Stal se členem našeho klubu a přes velkou dálku, která ho dělila od Prahy, udržoval s výborem klubu častější kontakt než jiní členové. Společně jsme před lety napsali příspěvek o vývoji komorské vlajky. V posledních letech Vít Pitucha dobrovolně přispíval mimořádně vysokými členskými příspěvky a významným způsobem tak pomáhal udržovat celkem uspokojivý stav klubovních financí. Před zářijovou výborovou schůzí jsem v elektronické poště našel následující zprávu od Josefa Hubky, jednatele klubu:

„Vážení kolegové, dovoluji si Vám tímto oznámit, že dne 20. 8. 2003 náhle zemřel náš dlouholetý člen pan Vít Pitucha z Frenštátu pod Radhoštěm, a to ve věku nedožitých 73 let. Čest jeho památce!“ Před 27 lety jsem Víta Pituchu v klubu vítal, dnes se s ním jménem výboru s hlubokým zármutkem loučím...

Pavel Fojtík

Autor hlavních článků:

Ing. Jaroslav Martykán, Matúškova 14/796, 149 00 Praha 4 - Háje

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) – the journal of the Vexillological Club, CZ-130 00 Prague 3, Pod lipami 58, The Czech Republic. Editor-in-chief Aleš Brožek. Editorial Board A. Brožek, J. Eichler, P. Exner, P. Fojtík, J. Hubka, J. Martykán, L. Mucha, Z. Svoboda and J. Tenora. Artwork P. Exner, P. Fojtík and R. Klimeš. English translations Jaroslav Martykán.

September 2003

No. 129

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) - zpravodaj Vexilologického klubu, 130 00 Praha 3, Pod lipami 58. Výkonný redaktor ing. Aleš Brožek. Toto číslo připravila redakční rada ve složení ing. A. Brožek, mgr. J. Eichler, ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík, J. Hubka, ing. J. Martykán, doc. dr. L. Mucha, CSc., dr. Z. Svoboda a ing. J. Tenora. Výtvarně spolupracoval ing. Petr Exner, mgr. Pavel Fojtík a Roman Klimeš. Anglické překlady ing. Jaroslav Martykán.

Září 2003

č. 129

OBSAH:

HISTORIE OSMANSKÝCH NÁMOŘNÍCH VLAJEK	2427
TURECKÉ POLITICKÉ STRANY A JEJICH SYMBOLY - II. ČÁST	2433
NOVÉ VLAJKY	2444
Georgie	2444
Východní Timor	2446
Tristan da Cunha	2446
NOVÉ ZNAKY	2447
Albánie	2447
VEXILOLOGICKÁ LITERATURA	2448
RŮZNÉ	2449
Prof. Oleg Tarnovskij, Dr.Sc. 1928-1997	2449
Za Vitem Pituchou	2450

CONTENTS:

THE HISTORY OF OTTOMAN NAVAL FLAGS	2427
TURKISH POLITICAL PARTIES AND THEIR SYMBOLS (2nd PART)	2433
NEW FLAGS	2344
Georgia	2444
East Timor	2446
Tristan da Cunha	2446
NEW ARMS	2447
Albania	2447
BOOK REVIEWS	2448
VARIA	2449
Oleg Tarnovskij 1928-1997	2449
Vit Pitucha died	2450